herpy

KAMELEONY

Kameleon Jacksona

Trioceros jacksonii

Trioceros jacksonii to średniej wielkości kameleon z górskich lasów Kenii i Tanzanii. Samiec ma trzy rogi skierowane do przodu, a samica zamiast składać jaja rodzi żywe młode. Gatunek wymaga chłodnych nocy, wysokiej wilgotności nocą i starannej opieki, dlatego jest przeznaczony raczej dla doświadczonych hodowców.

Rodzina: Chamaeleonidae Nazwa angielska: Jackson's Chameleon Dawna nazwa: *Chamaeleo jacksonii; Chamaeleon jacksonii*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**15-38 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**5-9 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Nadrzewny**
Środowisko	**Las górski**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**60 × 60 × 120 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**20-24 °C**
Miejsce wygrzewania	**27-30 °C**
Temperatura w nocy	**10-15 °C**
Wilgotność	**40-100%**
UVB	**Niezbędne** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Żyworodny**
Dojrzałość płciowa	**5-12 miesięcy**
Wielkość miotu	**8-30 młodych**
Ciąża	**150-180 dni**

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Trioceros jacksonii to średniej wielkości, nadrzewny kameleon. Dorosłe osobniki mierzą zwykle 15-25 cm. Samiec dorasta do 38 cm i ma na głowie trzy rogi skierowane do przodu. Samica osiąga najwyżej około 25 cm i nie ma rogów albo ma tylko małe. Barwa podstawowa jest jasnozielona z ciemniejszym rysunkiem, a kolory zmieniają się w zależności od nastroju, temperatury i zamiarów, a nie od otoczenia.

Gatunek dzieli się na trzy podgatunki. *T. j. xanthologus* z rejonu Mount Kenya jest największy i najczęściej spotykany w handlu. Samica nie ma rogów. *T. j. jacksonii* obejmuje pozostałe kenijskie populacje, które różnią się między sobą i dorastają do 20-25 cm; samice mają jeden lub trzy małe rogi, a podgatunek zostanie prawdopodobnie dalej podzielony. *T. j. merumontanus* z Mount Meru jest najmniejszy, 17-20 cm, i ma długie, smukłe rogi w stosunku do ciała. Samica ma jeden mały róg. Podgatunek jest rzadko spotykany w niewoli.

Przy stawie żuchwowym znajduje się gruczoł skroniowy, który wydziela ostry zapach. Prawdopodobnie służy do wabienia owadów i odstraszania drapieżników. Gruczoł może ulec zapaleniu, gdy odporność jest osłabiona, dlatego jamę gębową należy regularnie kontrolować.

T. j. xantholophus został sprowadzony na Hawaje w 1972 roku. Tamtejsza populacja wywodzi się od około 36 osobników, a wąska pula genetyczna objawia się mniejszymi zwierzętami i krzywymi rogami. W USA większość zwierząt w handlu pochodzi z Hawajów, natomiast w Europie z Afryki.

Gatunek jest mniej terytorialny niż wiele innych kameleonów, a konflikty ograniczają się głównie do pokazów groźby. Młode osobniki są często bardziej skłonne do obrony niż dorosłe. Mowa ciała jest bardziej stonowana niż u wielu innych kameleonów, przez co łatwo przeoczyć stres.

Występowanie i środowisko

Trioceros jacksonii zamieszkuje południową i środkową Kenię oraz północną Tanzanię. W Kenii gatunek występuje na wyżynach wokół Nairobi i Kikuyu, na Wyżynie Centralnej i na Mount Kenya. W Tanzanii występuje wyłącznie na Mount Meru, gdzie żyje podgatunek *T. j. merumontanus*.

Na Hawajach, w Kalifornii, na Florydzie i w kilku innych miejscach żyją introdukowane populacje *T. j. xantholophus*, a na Hawajach jest to gatunek inwazyjny. Nie należą one do naturalnego zasięgu gatunku.

> **Naturalny zasięg:** Kenia i Tanzania.

ŚRODOWISKO

Gatunek zamieszkuje lasy i ich obrzeża, zarośla oraz ogrody w wilgotnych rejonach górskich, zwykle na wysokości 1600-2440 m. Opady są sezonowe i przekraczają 1270 mm rocznie, z dwiema porami deszczowymi i dwiema suchymi. Temperatura w dzień wynosi najczęściej 16-27 °C, a noce są chłodne, ze spadkami do około 4-18 °C.

Wilgotność powietrza ma wyraźny rytm dobowy. Nocą rośnie do niemal 100 %, a mgła osadza rosę na liściach. W dzień spada do około 30-50 %. Żyworodność ma prawdopodobnie związek z chłodnym klimatem wyżyn. Gatunek radzi sobie także w pobliżu ludzi, w żywopłotach, małych drzewach, ogrodach i na plantacjach.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

Hodowla

TERRARIUM

Dorosłe zwierzę potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 60 × 60 × 120 cm (długość × szerokość × wysokość). Wysokość jest ważniejsza od powierzchni dna, ponieważ gatunek wykorzystuje całą wysokość. Młode dobrze czują się w 40 × 40 × 75 cm do wieku 10-12 miesięcy, a potem przenosi się je do większego. Samce i samice trzyma się osobno. W okresie rozrodczym samiec staje się niespokojny, zwłaszcza gdy widzi samicę, i wtedy żadne terrarium nie jest wystarczająco duże.

Terraria siatkowe lub hybrydowe zapewniają dobrą wentylację. Trzy pełne ściany lepiej utrzymują nocną wilgoć niż terrarium w całości siatkowe. Stojące powietrze sprzyja rozwojowi bakterii i infekcjom dróg oddechowych, dlatego mały wentylator jest konieczny, jeśli powietrze stoi.

Urządź terrarium jak skraj lasu z dwiema strefami: otwartym miejscem do wygrzewania u góry i gęstą, liściastą częścią, w której zwierzę może się schować. Strefa schronienia ma kluczowe znaczenie dla dobrostanu. Użyj cienkich gałęzi, korka i naturalnych lian, krzyżujących się na różnych wysokościach. Nie wolno używać sztucznych lian. Żywe rośliny, takie jak fikus sprężysty i epipremnum, dają kryjówki i utrzymują wilgoć. Podłoże nie jest potrzebne. Odpływ w dnie z wiadrem pod spodem odprowadza nadmiar wody, dzięki czemu w terrarium nie stoi brudna woda.

TEMPERATURA

Gatunek pochodzi z wyżyn i źle znosi upał. Temperatura w terrarium w dzień powinna wynosić 20-24 °C. W miejscu do wygrzewania pod lampą powinno być 27-30 °C. Oznaki stresu cieplnego pojawiają się już wtedy, gdy całe terrarium przekracza 27 °C.

Nocą temperatura powinna spadać do 10-15 °C, czyli o 5-10 °C poniżej dziennej. Bez wyraźnego spadku zwierzę stopniowo słabnie, prawdopodobnie dlatego, że odpoczynek jest zbyt słaby. W ciepłym mieszkaniu może być konieczna klimatyzacja.

Zawieś lampę grzewczą nad terrarium zamiast kłaść ją na pokrywie i użyj mocniejszej żarówki w większej odległości, żeby ciepło było łagodne. Kameleony słabo wyczuwają oparzenia. Sprawdzaj wierzchem dłoni w miejscu, gdzie znajduje się głowa zwierzęcia. Jeśli zwierzę siedzi pod żarówką dłużej niż pół godziny, wisi na siatce pod lampą albo pozostaje ciemne i ospałe,

miejsce do wygrzewania jest za zimne. Nadmiar ciepła ujawnia się dopiero w postaci urazów: szarych, poparzonych plam, ran i stopionych kolców grzbietowych. Dlatego lepiej zacząć od zbyt niskiej temperatury niż od zbyt wysokiej.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna odpowiadać dobowemu rytmowi gatunku: około 90-100 % nocą i 40-50 % w dzień. Stałe 60-80 % nie jest właściwe i może wywołać chorobę. Wszystkie powierzchnie powinny w ciągu dnia wyschnąć. Stale mokre gałęzie powodują rany na stopach i sprzyjają rozwojowi bakterii i pleśni.

Umieść dwa cyfrowe higrometry na przeciwległych końcach terrarium. Mgła z nawilżacza ultradźwiękowego oraz zraszacz lub system zraszania nocą zapewniają nocną wilgoć. Rosa na liściach tuż przed włączeniem światła pozwala zwierzęciu napić się rano. Powietrze musi być w ruchu, gdy wilgotność jest wysoka. Nie włączaj nawilżacza, gdy świeci lampa grzewcza, i używaj w nim wody destylowanej.

Zwierzę pije krople wody z liści, nie z miski. Dodatkową możliwością jest system kroplowy działający kilka godzin późnym popołudniem. Zraszanie w dzień nie jest konieczne, a gatunek nie lubi być zraszany bezpośrednio.

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest aktywny w dzień i potrzebuje dużo światła. Świetlówka T5 HO 6500 K lub mocna lampa LED na całą szerokość terrarium zapewnia oświetlenie. Długość dnia wynosi 12 godzin przez cały rok, ponieważ Kenia leży blisko równika.

UVB jest niezbędne. Użyj świetlówki T5 HO UVB w pojedynczym odbłyśniku i celuj w indeks UV 3-4 w miejscu do wygrzewania, najwyżej około 6. Gatunek zalicza się do strefy Fergusona 2-3. Podgatunek *T. j. merumontanus* żyje wyżej i wymaga co najmniej 4. Indeks zależy od odległości i od tego, ile siatki znajduje się między świetlówką a zwierzęciem, dlatego miernik UV bardzo się przydaje. Zwierzę musi mieć możliwość schronienia się w cieniu pod liśćmi.

Bezpośrednie światło słoneczne przez okno jest silne i może przegrzać zwierzę. Świetlówki UVB wymienia się zgodnie z zaleceniami producenta, ponieważ ich moc spada z wiekiem.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

T. jacksonii jest owadożerny. Ofiara może być najwyżej tak duża jak odległość między oczami. Urozmaicaj dietę: szarańcza, świerszcze, nimfy karaczanów, muchy i małe chrząszcze. Mączniki, larwy barciaka i drewnojady to przysmaki, najwyżej raz w tygodniu. Dorosłe karaczany zawierają za dużo kwasu moczowego i mogą wywołać dnę moczanową. Nie wolno podawać owadów odłowionych z natury.

Młode do trzeciego miesiąca życia powinny dostawać tyle pokarmu, ile zjedzą, dwa razy dziennie. W wieku 3-6 miesięcy to 10-12 małych owadów dziennie, w wieku 6-12 miesięcy 8-10 średnich owadów dziennie. Dorosłe zwierzęta dostają 3-8 owadów co drugi dzień. Otyłość jest częsta i stwarza problemy u samic. Ciężarne samice dostają nieco więcej, np. pięć owadów co drugi dzień.

Owady karmowe same powinny dostawać bogatą dietę z warzyw i zbóż. Wapń bez D3 posypuje się na każde karmienie. Resztę zapotrzebowania na D3 pokrywa UVB. Multiwitaminy podaje się oszczędnie, z niską zawartością witamin A i D3, ponieważ gatunek jest wrażliwy na przedawkowanie i może dostać obrzęku. Zwierzę, które chce tylko ulubionego pokarmu, jest najczęściej po prostu syte. Pomiń jeden posiłek i ponownie zaproponuj zwykły pokarm.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Gatunek trzyma się pojedynczo przez całe życie. Samce są terytorialne i nigdy nie powinny się widzieć. Dwa zwierzęta łączy się tylko wtedy, gdy samicę przenosi się do samca w celu kopulacji.

Zwierzę jest spokojne i większość osobników toleruje krótkie wyjście poza terrarium, ale gatunek jest zwierzęciem do obserwacji, nie do przytulania. Daj nowemu kameleonowi 1-2 tygodnie spokoju. Potem przyzwyczajaj go do brania pokarmu z ręki lub pęsety i pozwól mu samemu wejść na dłoń. Nigdy go nie chwytaj, bo żebra są delikatne. W zupełności wystarczy najwyżej 5-10 minut brania na rękę 1-2 razy w tygodniu.

Mowa ciała jest stonowana. Jaskrawe kolory i otwarty pysk oznaczają groźbę. Matowe kolory oznaczają spokój lub uległość. Barwa niemal czarna jest oznaką choroby lub stresu.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samca można rozpoznać po trzech rogach. Samice *T. j. xantholophus* nie mają rogów, samice *T. j. jacksonii* mają jeden lub trzy małe rogi, a samice *T. j. merumontanus* jeden. Samiec jest większy od samicy. Dojrzałość płciowa następuje po 5-12 miesiącach, a w pełni dorosłe są w wieku około roku. Samica nie może być otyła, bo poduszki tłuszczowe przy biodrach mogą uciskać jajowody i utrudniać poród.

Samice, które przebywały z samcem, mogą rodzić młode nawet do dwóch lat później, także bez ponownej kopulacji. Jeśli w domu jest samica, młode mogą się pojawić niespodziewanie.

GODY I KOPULACJA

Nie ma stałego sezonu rozrodczego. Gatunek pochodzi z obszaru z dwiema porami deszczowymi i dwiema suchymi w roku, a kopulacje zdarzają się przez cały rok, najczęściej wiosną i wczesnym latem. Samica gotowa do kopulacji pozwala samcowi na siebie wejść. Jeśli nie jest gotowa, otwiera pysk, kołysze się groźnie i przybiera nakrapiane barwy.

Przenieś samicę do terrarium samca i rozdziel zwierzęta, gdy kopulacja się zakończy lub samica okaże odmowę. Samiec staje się niespokojny i bez przerwy wspina się po ścianach, gdy widzi samicę.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Gatunek jest żyworodny. Samica nosi jaja w ciele, a młode rodzą się w cienkiej błonie na krótko przed momentem, w którym by się wykluły. Ciąża trwa około 5-6 miesięcy, a miot liczy 8-30 młodych. U *T. j. merumontanus* miot liczy 5-10. Samica może urodzić kilka miotów po jednej kopulacji.

Samica przestaje jeść kilka dni przed porodem. To znak, że młode są w drodze. W czasie ciąży powinna dostawać nieco więcej pokarmu niż zwykle, a warunki w terrarium powinny pozostać takie same jak wcześniej. Pojemnik do składania jaj nie jest potrzebny.

INKUBACJA

Inkubacji nie ma, ponieważ jaja rozwijają się w ciele samicy. Temperatura w terrarium powinna być taka sama jak zwykle, z chłodnymi nocami i wysoką wilgotnością nocą, bo kondycja samicy w czasie ciąży decyduje o zdrowiu młodych. Ciąża trwa około 5-6 miesięcy.

Razem z młodymi samica może urodzić niezapłodnione jaja, a jeśli jest otyła, może mieć trudność z ich wydaleniem. Jeśli samica jest napięta, ciemna i przestaje jeść, nie rodząc, musi trafić do weterynarza.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Nowo narodzone młode nie są tak odporne jak młode wielu innych kameleonów. Młode trzyma się w terrarium siatkowym lub hybrydowym 40 × 40 × 75 cm, w takim samym klimacie jak dorosłe, z dużą ilością liści i gałęzi. Karm je obficie dwa razy dziennie małymi owadami, takimi jak muchy i małe świerszcze. Noworodek może zjeść do 20 takich owadów dziennie. Posypuj pokarm wapniem.

Młode urodzone u importera po matce odłowionej z natury rzadko mają tak dobry start jak młode od doświadczonego hodowcy. Zaplanuj, gdzie trafią młode, zanim dopuścisz samicę do kopulacji. Zwierząt z Kenii i z Hawajów nie należy krzyżować, jeśli chce się zachować czystość populacji.

Zdrowie i częste błędy

Typowe problemy i błędy w hodowli:

- Infekcje dróg oddechowych: częste otwieranie pyska, oddychanie z otwartym pyskiem, zaczerwienienie jamy gębowej. Przyczyną są najczęściej stojące powietrze, zbyt mokre powierzchnie lub zbyt niska temperatura nocą.
- Zapalenie gruczołu skroniowego przy stawie żuchwowym przy osłabionej odporności. Regularnie sprawdzaj jamę gębową.
- Choroba metaboliczna kości (MBD) przy zbyt małej ilości UVB lub wapnia. Zwierzę ma miękkie szczęki, nierówne kończyny i krzywe rogi.
- Obrzęk z przedawkowania witamin, zwłaszcza A i D3. Podawaj tylko niewiele multiwitamin.
- Oparzenia od żarówki grzewczej: szare plamy, rany i stopione kolce grzbietowe.

- Rany na stopach i pleśń od stale mokrych gałęzi i brudnego terrarium.
- Otyłość i trudności z porodem u samic. Poduszki tłuszczowe uciskają jajowody.
- Dna moczanowa przy częstym karmieniu dorosłymi karaczanami.

Waż zwierzę co miesiąc. Spadek masy o 10 % lub więcej wskazuje na chorobę. Skontaktuj się z weterynarzem doświadczonym w leczeniu gadów, gdy zwierzę przestanie jeść, ściemnieje, będzie osłabione lub będzie miało trudności z oddychaniem.

Czytaj więcej: Typowe choroby i objawy choroby

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.